

TAMPEREEN KAUPUNGIN LEPAKKOSELVITYS 2007:

TAMMELA

KARTOITUSRAPORTTI 30.8.2007

Otsikko: Tampereen kaupungin lepakkoselvitys 2007: Tammela.
Kartoitusraportti 30.8.2007
Tekijät: Teemu Virtanen & Petteri Vihervaara/ Biologitoimisto
Vihervaara

Tampereella ja Kuopiossa, 30.8.2007
www.biologitoimisto.fi

Sisällys	
1. Johdanto	3
2. Alueet ja menetelmät	3
3. Tulokset.....	5
4. Yhteenveto ja johtopäätökset	5
Lähteet	6
Liite I: Lepakko havainnot.....	7

1. Johdanto

Tammelan ratapihan asemakaava-alueen lepakkoselvityksen tavoitteena oli selvittää, mitä lepakkolajeja alueella esiintyy, ja sijaitseeko alueella tärkeitä lepakoiden lisääntymis-, ruokailu- tai levähdysalueita. Tässä kartoitusraportissa on esitetty käytettyjen menetelmien lisäksi tutkimuksen tulokset ja suositukset lepakoiden huomioon ottamiseksi kaavaa suunniteltaessa.

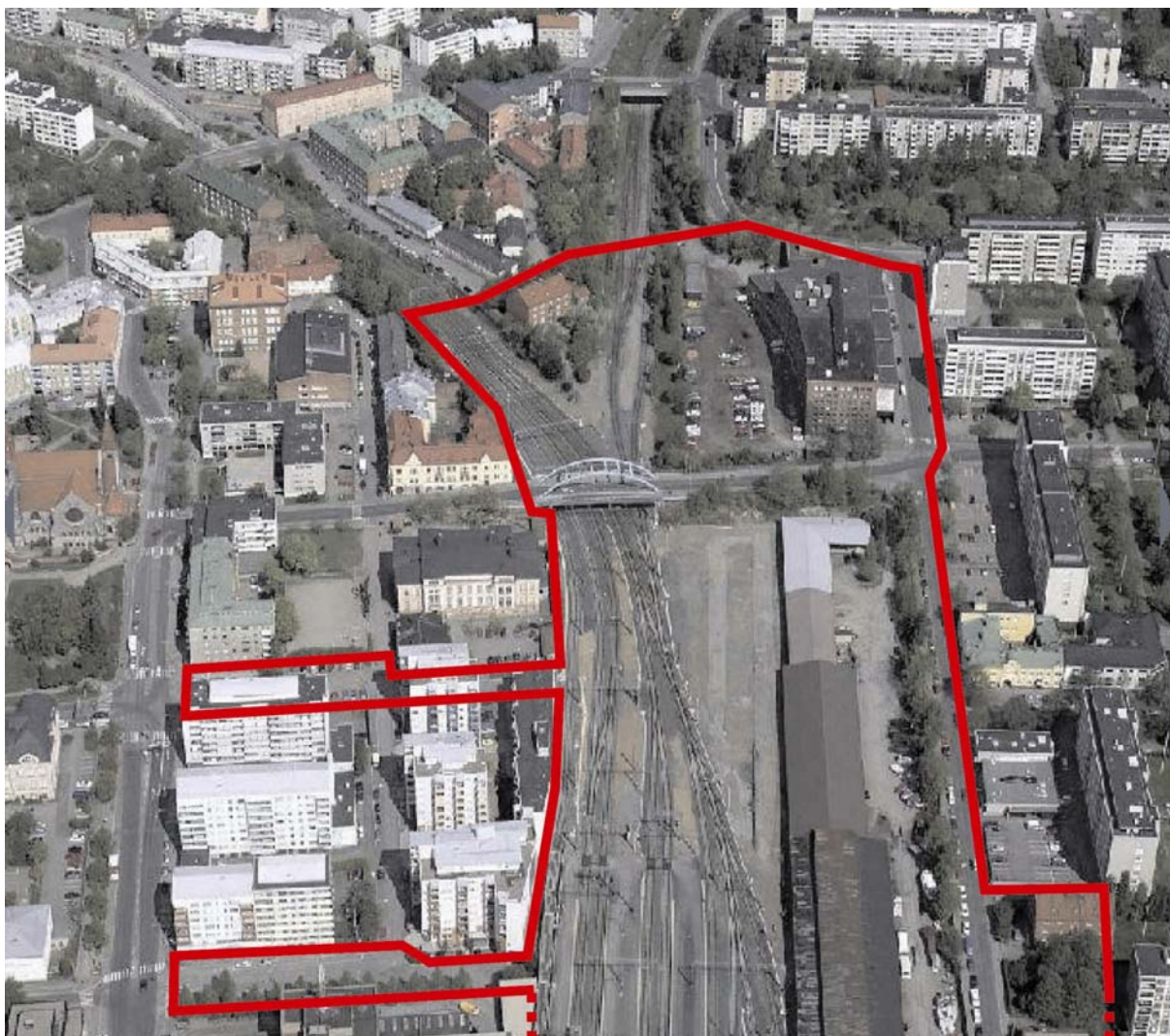
Suomessa on tavattu 11 lepakkolajia. Pohjanlepakko (*Eptesicus nilssonii*), vesisiippa (*Myotis daubentonii*), isoviiksisiippa (*M. brandtii*), viiksisiippa (*M. mystacinus*) ja korvayökkö (*Plecotus auritus*) ovat yleisimpiä lajejamme, ja niiden tiedetään lisääntyvän vuosittain maassamme. Ripsisiipasta (*M. nattereri*) on tehty viime vuosina havaintoja eteläisimmästä Suomesta. Se on luokiteltu viimeisimmässä uhanalaistoimikunnan mietinnössä erittäin uhanalaiseksi (Rassi ym. 2001). Samassa mietinnössä molemmat viiksisiippalajit, isolepakko (*Nyctalus noctula*) ja pikkulepakko (*Pipistrellus nathusii*) luokiteltiin puutteellisesti tunnetuiksi. Maamme ensimmäinen varmistettu havainto pikkulepakon lisääntymisyhdyskunnasta tehtiin Uudeltamaalta heinäkuussa 2006. Isolepakko, pikkulepakko, kimolepakko (*Vespertilio murinus*) sekä vaivaislepakko (*Pipistrellus pipistrellus*) ovat satunnaisesti maassamme tavattuja lajeja, joiden tiedetään muuttavan pitkiäkin matkoja lisääntymis- ja talvehtimisalueiden välillä (Schober & Grimmberger 1997). Muuttavista lajeista, runsaimmin pikkulepakosta, on viime aikoina tehty lähes vuosittain havaintoja eteläisimmästä Suomesta. Tuorein tulokas maamme lepakkofaunassa on lampisiippa (*Myotis dasycneme*), josta on tehty toistaiseksi vain yksi havainto.

Kaikki maassamme tavattavat yksitoista lepakkolajia ovat luonnonsuojelulain 38 §:n (Luonnonsuojelulaki 1096/1996) mukaan rauhoitettuja. Lepakot ovat myös Euroopan unionin luontodirektiivin (92/43/EEC) liitteessä IV (a) mainittuja lajeja, joiden luonnossa havaittavien lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen ja heikentäminen on kielletty. Vuonna 1991 tehtiin Euroopan lepakoiden suojelua koskeva EUROBATS-sopimus, johon Suomi liittyi vuonna 1999 (Valtionsopimus 943/1999). Sopimuksessa sitoudutaan edistämään lepakoiden tutkimusta ja suojelua, sekä tarkentamaan tietoja varsinkin puutteellisesti tunnetuista lajeista.

Lepakoiden suojelun kannalta on tärkeää ottaa huomioon elintapojen vaihtelu eri vuodenaikoina. Kartoituksissa tulee pyrkiä selvittämään tärkeiden ruokailualueiden sijainti eri vuodenaikoina, lepopaikkojen ja etenkin lisääntymisyhdyskuntien sijainti, syysparveilualueiden sijainti sekä mahdolliset useiden yksilöiden käyttämät talvehtimispaikat. Käytännössä tavoitteiden saavuttaminen voi olla vaikeaa käytettävissä oleviin resursseihin nähden.

2. Alueet ja menetelmät

Tammelan asemakaavakohde on pääosin ratapiha-aluetta. Vajaa puolet alueesta on junaraiteiden peittämää ja noin kolmannes joutomaata ja paikoitusaluetta. Alueella on yksi suuri tiilirakennus ja muutamia puurakennuksia sekä makasiinimainen varastotila. Valtaosa alueesta on voimakkaasti valaistu ympäri vuoden hämärään ja pimeään aikaan. Yhteydet metsäisempiin alueisiin ovat niukat. Pohjoisessa junarata muodostaa väylän Kaupin metsiin, mutta radan valaistus estää ainakin siippojen siirtymisen alueelle. Junarataa reunustavat tiheiköt tarjoavat kuitenkin mahdollisuuden tavata alueella muitakin lajeja kuin pohjanlepakoita. Etelään päin mentäessä ratapiha laajenee entisestään ja valaistus lisääntyy, joten tätä kautta ei lepakoita todennäköisesti alueelle siirry. Idässä ja lännessä aluetta ympäröi kaupunkiympäristö hajanaisine puistoineen ja puineen.

Kuva 1. Tammelan ratapihan asemakaava-alueen pohjoisosa. Alue jatkuu kuvan ulkopuolella noin sata metriä.

Kartoitus suoritettiin kolmena yönä (27.5. 19.6. ja 3.8.) linjakartoitustyyppisesti samaa reittiä käyttäen. Tämän lisäksi keskeisestä sijainnista johtuen aluetta kuunneltiin ohimennen satunnaisina öinä, joista havaintoja saatiin kahdella kertaa (5.8. ja 20.8.). Havaitut lepakot kirjattiin karttaan ja äänet nauhoitettiin tarkempaa lajitunnistusta varten tietokoneelle. Lepakoiden havainnoinnissa käytettiin apuna Pettersson Elektronikin D240X-ultraäänidetektoria ja äänitykset analysoitiin BatSound-ohjelmistolla. Havaintokertojen säätiedot on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1: Säätiedot. Pilvisyys on arvioitu asteikolla 1 (selkeä) – 8 (pilvessä), lämpötila °C ja tuulenvoimakkuus m/s.

Pvm	Pilvisyys 1-8	Lämpötila °C	Tuuli suunta/voimakkuus
27.5.	8	+13	2
19.6.	1	+7	pohjoinen/1
3.8.	1	+16	0

Alueiden määrittelyssä lepakoiden kannalta tärkeisiin ja vähemmän tärkeisiin on käytetty kolmiportaista luokittelua I-III (mukaillen Siivosta 2005 luokissa I ja II): I) arvokkaat alueet, II) hyvät alueet ja III) alueet, joilla ei ole lepakoille erityistä merkitystä.

3. Tulokset

Tammelan ratapihan kaavoitusalueella havaittiin kesän 2007 aikana pohjanlepakoita yhteensä 5 kertaa ja korvayökkö kerran. Pohjanlepakkohavainnot tulivat tasaisesti kesän mittaan, mutta havaintoja ei saatu jokaisella käyntikerralla ja niiden perusteella alueella ruokaili kesän aikana 2-3 yksilöä. Lisäksi 20.8. tehdyllä ylimääräisellä satunnaiskäynnillä tehtiin havainto kolmesta pohjanlepakosta kisailemassa ja ruokailemassa aivan kartoitusalueen vieressä kasvavien lehmusten yllä. Samana yönä havaittiin alueen rajojen sisäpuolelta lisäksi kaksi pohjanlepakkoa. Korvayökkö havaittiin satunnaiskäynnillä 5.8. makasiinien varjostamalla osalla. Havainnot on koottu liitteen 1 karttaan. Numerointi viittaa käyntikertoihin seuraavasti: 1. 27.5, 2. 19.6., 3. 5.8., 4. 20.8. Kartoituskerralla 3.8. ei tehty havaintoja lepakoista.

4. Yhteenveto ja johtopäätökset

Pohjanlepakko on Suomessa tavattavista lajeista parhaiten kaupunkiympäristöön sopeutunut laji ja voi jopa hyötyä rakentamisesta ja hakkuista. Parhaat pohjanlepakkokertymät löytyvät ydinkeskustojen ulkopuolelta, mutta pohjanlepakon löytyminen kaupungin puistoista on todennäköistä varsinkin loppukesän pimeinä öinä, jolloin katuvalot houkuttelevat hyönteisiä ja lepakot risteilevät lamppujen yllä. Kaarinassa tehdyn pohjanlepakoiden radiolähtinseurantatutkimuksessa havaittiin, että lepakot ruokailivat etenkin kaupunkialueen puustoisten mäkien ja puistojen lähetyvillä (Kosonen & Lilley 2007).

Tehdyt pohjanlepakkohavainnot ovat tyypillisiä keskusta-alueen havaintoja eikä mitään lisääntymisyhdyskuntaan viittaavaa havaittu. Alueen vanhat puu- ja tiilirakennukset tarjoavat varmasti suotuisia lepopaikkoja lepakoille, mutta kaupunkiympäristö ei todennäköisesti pysty tarjoamaan edellytyksiä suuremmalle lisääntymisyhdyskunnalle.

Korvayökön havaitsemista alueella voidaan pitää satunnaistapauksena. Tosin korvayökkö on hiljaisena lajina usein vaikea havaita ja on mahdollista, että kyseinen yksilö on saalistellut alueella jopa koko kesän. Junaratoja reunustavat tiheäkasvuiset pensaikot saattavat olla korvayököjen mieleen varsinkin kesän valoisampaan aikaan, jolloin voimakas valaistus ei muodosta jyrkkää kontrastia ympäristöön nähden.

Kesän 2007 lepakkokartoituksen yhteydessä tehdyt havainnot eivät johda luokitusalueiden määrittämiselle alueelle. Aluetta kehitettäessä voidaan lepakoiden (lähinnä pohjanlepakoiden) elinmahdollisuuksia parantaa perustamalla puistoja ja istuttamalla puita esimerkiksi paikoitusalueille. Valaistusta ei keskustaolosuhteissa voida rajoittaa, mutta käytetyt valaisimet olisi hyvä valita vain alaspäin valoa suuntaaviksi.

Lähteet

Kosonen, E. & Lilley, T. 2007: Kaarinan lepakkotalon pohjanleppakoyhdyskunnan radiotelemetriatutkimus kesällä 2006. Loppuraportti, 17 s.

Luonnonsuojelulaki 1096/1996.

Luontodirektiivi 1992: Neuvoston direktiivi 92/43/ETY; luonnonvaraisten elinympäristöjen ja luonnonvaraisten eläinten ja kasvien suojelusta; EYVL 1992 L 206.

Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. (toim.) 2001: Suomen lajien uhanalaisuus 2000. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki.

Schober, W. & Grimmberger, E. 1997: The bats of Europe and North America. T.F.H. Publications, USA. 240 s.

Siivonen, Y. 2005: Tampereen Särkijärven sillan lähiympäristön merkittävimmät lepakkoalueet kesällä 2005. Kartoitusraportti.

Siivonen, Y. & Wermundsen, T. 2006: Lahdesjärvi-Lakalaiva osayleiskaava-alueen lepakkokartoitus 2006.

Valtionsopimus 943/1999: Suomen säädöskokoelman sopimussarja 104/1999. Asetus Euroopan lepakoiden suojelusta tehdyn sopimuksen voimaansaattamisesta.

Liite I: Lepakkohavainnot

